

УДК 069.003

О.Ю. Беленкова, к.е.н., доцент, КНУБА

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ «БУДІВНИЦТВО»

АНОТАЦІЯ

Досліджується фінансовий стан будівельних підприємств в 2005-2009 роках.

Ключові слова: фінансовий стан, ліквідність (платоспроможність), фінансова незалежність, фінансова стійкість, будівельні підприємства.

Будівництво є однією з найбільш постраждалих від фінансово-економічної кризи галузей. У 2009 році в Україні виконано будівельних робіт 51,9% від обсягів 2008 року, в 2008 році – 77,3% від обсягів попереднього (у порівняних цінах). Різне падіння обсягів будівництва, безперечно, є одним з вагомих факторів, що впливають на падіння економіки країни.

Про тенденції розвитку галузі свідчить те, що серед загальної кількості будівельних підприємств в 2009 р. – 48,6 % є збитковими, в 2008 р. – 33,3%, тоді як в докризові 2005-2007 роки збитки отримували близько 31-33% підприємств [3].

Фінансовий результат від звичайної діяльності будівельних підприємств вперше з 2002 року у 2008 та 2009 роках є від'ємним.

Тому мета статті – проаналізувати вплив кризи

на фінансовий стан підприємств будівельної галузі.

Фінансовий стан характеризується системою показників, які відображують наявність, структуру та динаміку майна (активів) будівельного підприємства та джерел їх формування, фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність підприємства

Аналіз фінансового стану будівельної галузі в 2005-2008 роках проводився за даними балансів підприємств виду економічної діяльності «будівництво» (табл.1), що розміщені на сайті www.ukrstat.gov.ua.

Як видно з таблиці 1 та рис. 1, до 2008 року спостерігається зростання валюти балансу будівельних підприємств, тоді як в 2009.р. активи галузі зменшились більше ніж на 40%. При цьому, структура активів за 2005-2009 роки залишилась майже незмінною. Оборотні активи склали 56 - 58% від загальної вартості активів, необоротні – 40-42%.

У 2009 році спостерігається різке зменшення всіх джерел фінансування порівняно з попереднім роком. Так, довгострокові зобов'язання зменшились у два рази, поточні зобов'язання – майже на 40%, власний капітал – на 35% (рис. 2).

При цьому структура пасивів підприємств виду економічної діяльності «будівництво» порівняно з 2008 роком змінилась не дуже сильно (рис. 3). Тобто, в зв'язку з кризою зменшилась сума всіх джерел фінансування.

Але, якщо протягом 2005-2007 років вага довгострокових зобов'язань в структурі фінансування поступово збільшувалась, то в 2009 році вперше за аналізовані роки відбулось зменшення на 5,45%.

Таблиця 1. Баланс підприємств виду економічної діяльності «будівництво», млн. грн.
(за даними www.ukrstat.gov.ua)

Роки	2005	2006	2007	2008	2009
Активи					
<i>Необоротні активи</i>	25031,6	32599,7	51258,4	68004	38306,7
<i>Оборотні активи</i>	32921	43704,4	70815,6	90811,7	55445,3
<i>Витрати майбутніх періодів</i>	719,2	1247,4	1302,3	2238,6	1098,4
<i>Необоротні активи та групи вибуття</i>				72,4	64,3
Пасиви					
<i>Власний капітал</i>	15910,4	21336,3	28921,9	27421,2	16772,8
<i>Забезпечення наступних витрат і платежів</i>	5135,7	7923,2	9726,4	12536,5	9110,9
<i>Довгострокові зобов'язання</i>	5354,5	9163,8	22313,4	41540,2	19295,9
<i>Поточні зобов'язання</i>	31865,6	38603,4	61367,9	78727,2	49256,1
<i>Доходи майбутніх періодів</i>	405,6	524,8	1046,7	901,6	479
<i>БАЛАНС</i>	58671,8	77551,5	123376,3	161126,7	94914,7

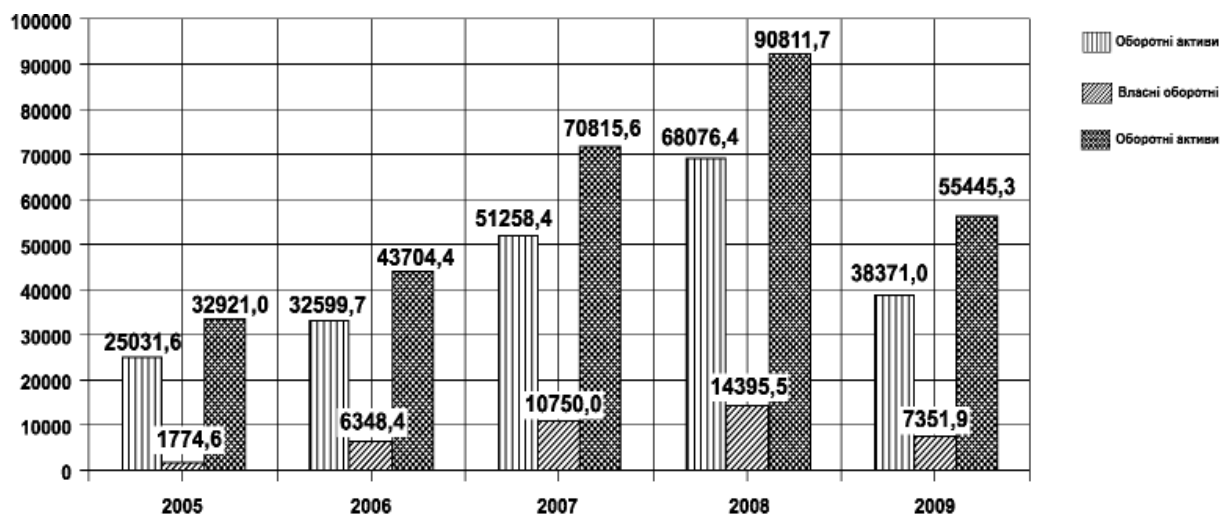

Рис. 1. Активи підприємств виду економічної діяльності «будівництво», млн. грн.

Доля власного капіталу, навпаки, зросла, тоді як в абсолютних показниках відбулось його зменшення. Це відображає ситуацію, що склалась на ринку кредитних послуг. Через погіршення умов доступу до позикових коштів частка цього джерела в активах суттєво зменшилась. А частка короткострокових зобов'язань, яка і так складала близько 50%, ще зросла (в основному за рахунок кредиторської заборгованості). Такі зміни на фоні зменшення балансу галузі свідчать про погіршення структури джерел фінансування, підвищення ризику втрати платоспроможності.

Для більш поглибленого аналізу фінансового стану будівельної галузі обрані наступні показники: власні оборотні кошти (ВОК), коефіцієнти забезпечення оборотних активів власними коштами, автономії, поточної ліквідності, мобільності.

У таблиці 2 дані показники наведені за 2005-2009 роки.

Фінансова стійкість підприємств виду діяльності «будівництво» характеризується, насамперед, наявністю власних обігових коштів (ВОК). У будь-якого підприємства або групи підприємств це мінімальна умова стабільності функціонування та стійкості.

Сума власних обігових коштів визначається як різниця між власним капіталом і вартістю необоротних активів, на покриття якої, насамперед, спрямовується власний капітал.

Протягом 2005-2009 років власний оборотний капітал підприємств галузі мав від'ємне значення. Це свідчить про погану фінансову стійкість підприємств галузі – власних коштів не вистачало для здійснення поточної діяльності. В такому випадку для оцінки фінансової стійкості використовується показник *ВОК+Довгострокові зобов'язання*.

У досліджуваних підприємств цей показник щорічно зростав, і на кінець 2008 року становив вже

Таблиця 2. Показники оцінки фінансового стану підприємств виду економічної діяльності «будівництво»

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	Рекомендоване значення
<i>ВОК, млн. грн.</i>	-3579,9	-2815,4	-11563,4	-27144,7	-11944	<i>ВОК ≥ Запаси</i>
<i>ВОК + довгострокові зобов'язання, млн. грн.</i>	1774,6	6348,4	10750	14395,5	7351,9	<i>ВОК+Дз ≥ Запаси</i>
<i>Коефіцієнт забезпечення оборотних активів ВОК</i>	0,054	0,145	0,152	0,159	0,133	≥ 0,5
<i>Коефіцієнт автономії</i>	0,366	0,384	0,322	0,254	0,278	≥ 0,5
<i>Коефіцієнт поточної ліквідності</i>	0,95	0,86	0,85	0,85	0,87	<i>Кл ≥ 1,85</i> <i>Клкр. ≥ 1</i>
<i>Коефіцієнт мобільності</i>	1,315	1,341	1,382	1,335	1,447	<i>ОА/НА ≥ 0,5</i>

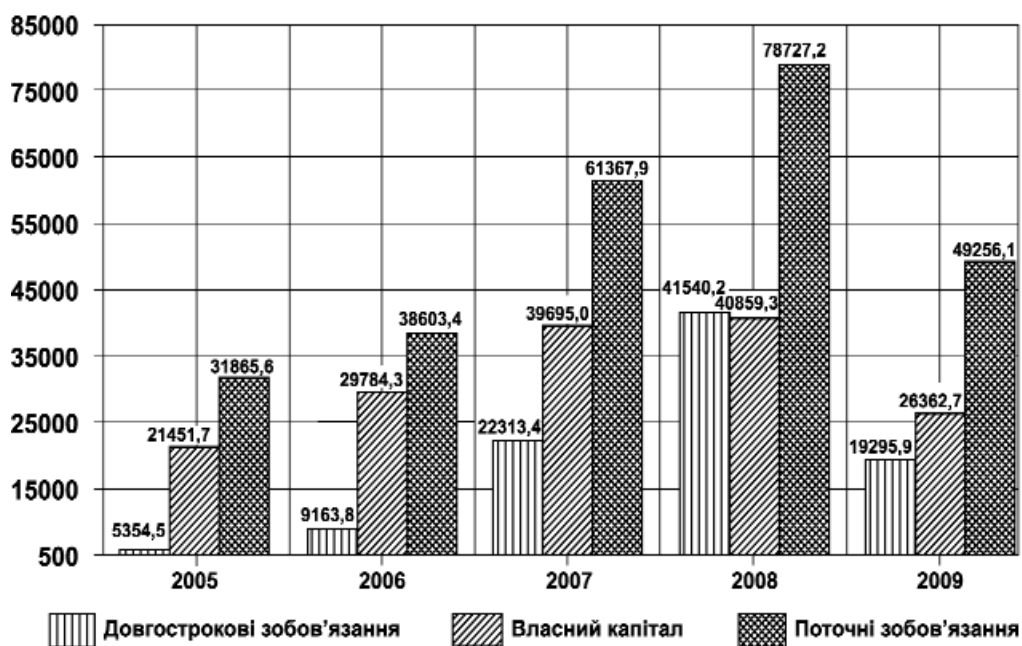

Рис. 2. Пасиви підприємств виду економічної діяльності «будівництво», млн. грн.

15,9% (рис.4). В 2009 році зменшився до 13,3%, що є негативною тенденцією, особливо під час кризи, коли виростає потреба в грошових коштах, а доступ до зовнішнього фінансування для багатьох підприємств обмежений.

При стійкому фінансовому стані коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотни-

ми коштами не повинен бути меншим 0,5. Відповідне відношення було меншим в усі досліджувані роки, що є додатковим фактором ризику втрати фінансової стійкості підприємств галузі.

Коефіцієнт автономії показує, яка частина власного капіталу є в загальній сумі фінансових ресурсів. Значення коефіцієнта на рівні 0,5 показує,

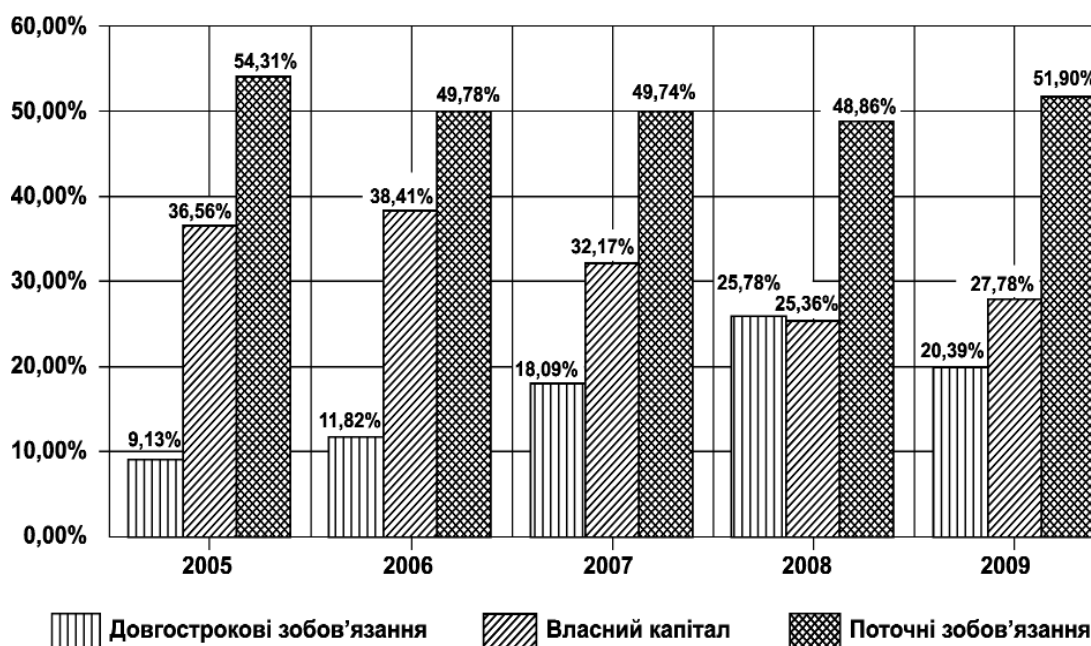

Рис. 3. Структура джерел фінансування підприємств виду економічної діяльності «будівництво».

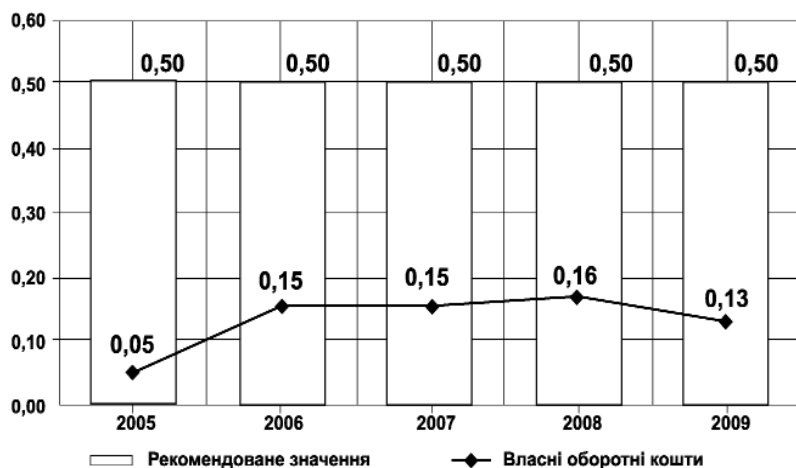

Рис. 4. Коефіцієнти забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами підприємств виду економічної діяльності «будівництво».

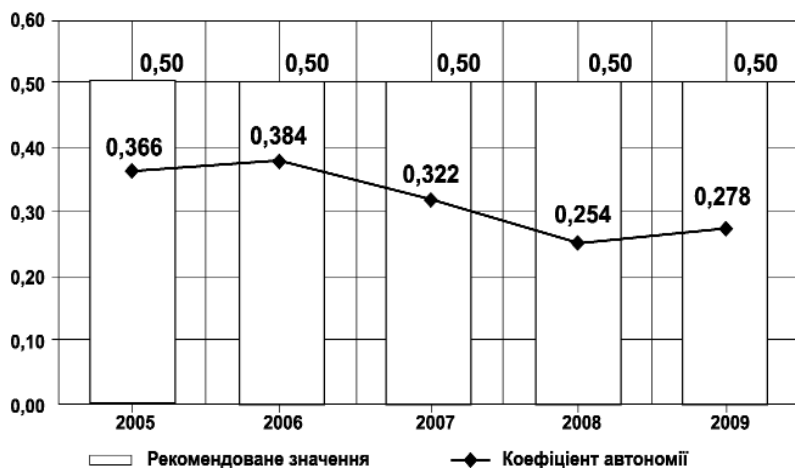

Рис. 5. Коефіцієнти автономії підприємств виду економічної діяльності «будівництво»

що всі зобов'язання можуть бути покриті власними коштами підприємств.

Якщо в 2005 та 2006 роках значення цього показника наближалось до 0,4, то, починаючи вже з 2007 року, невпинно знижується (рис.5). Це також свідчить про зменшення фінансової стійкості підприємств галузі.

Можна зробити висновок, що поточна діяльність підприємств здійснюється, в основному, за рахунок короткострокових зобов'язань (скоріше за все – кредиторської заборгованості). Це є додатковим фактором ризику зменшення фінансової стійкості підприємств галузі в майбутньому.

Платоспроможність підприємств, з урахуванням майбутніх надходжень від дебіторів, характеризує коефіцієнт поточної ліквідності $K_{лп}$. Значення

коefficientу $K_{лп}$ показує, скільки грошових одиниць оборотних коштів припадає на кожну грошову одиницю невідкладних зобов'язань. Значення $K_{лп} = 1,5 - 2$ свідчить про те, що підприємство може вчасно сплачувати борги. Рекомендоване значення для будівельної галузі $K_{лп} \geq 1,85$ [1], критичним є $K_{лп} \geq 1$. Це означає, що кошти і майбутні надходження від поточної діяльності повинні покривати поточні борги.

З табл. 2 видно, що коефіцієнти поточної ліквідності з 2005 по 2009 роки не досягали навіть критичного значення. Найбільш наближений до одиниці показник 2005 року. Потім спостерігається зменшення значень коефіцієнтів, що свідчить про погіршення фінансового стану підприємств галузі. В першу чергу це пов'язано з тим, що у аналізованих підприємств велика сума кредиторської заборгованості.

У 2009 році коефіцієнт поточної ліквідності незначно зріс (з 0,85 до 0,87).

Ще одним показником, що характеризує фінансовий стан підприємств виду діяльності «будівництво», є коефіцієнт

мобільності. Він показує, скільки обігових коштів припадає на одиницю не обігових.

Нормативне значення коефіцієнта 0,5. У досліджуваних підприємств значення коефіцієнта мобільності сягає 1,315-1,447. Такі великі значення показують потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Проте, небезпечним є те, що в структурі оборотних активів дебіторська заборгованість займає понад 50%.

Великі значення та подальше зростання розмірів дебіторської та кредиторської заборгованостей у наступному періоді може свідчити про проблеми з платоспроможністю підприємств будівельної галузі і бути однією з ознак подальшого розвитку кризових явищ.

Висновки

1. Структура активів і пасивів підприємств виду економічної діяльності «будівництво» в 2008-2009 роках порівняно з попередніми періодами істотних змін не зазнала. При цьому спостерігається зменшення валюти балансу та його окремих статей в 2009 році приблизно на 40%. У 2008 році валюта балансу продовжувала зростати по інерції такими ж темпами, як і в попередні роки.

2. Для аналізу фінансового стану будівельної галузі обрані наступні показники: власні оборотні кошти (ВОК), коефіцієнти забезпечення оборотних активів власними коштами, автономії, поточної ліквідності, мобільності.

3. Відбулося зменшення фінансової стійкості підприємств будівельної галузі в 2009 році, а за коефіцієнтом автономії – з 2007 року.

4. Значення коефіцієнтів поточної ліквідності з 2005 по 2009 роки так і не досягло мінімального значення ($K_{л} \geq 1$). Це є негативним явищем і означає, що кошти і майбутні надходження від поточної діяльності не покривають поточних боргів.

5. Позитивну динаміку показує коефіцієнт мобільності. Значення коефіцієнта 1,3-1,447 показують потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти, що є позитивним моментом.

6. Основними заходами щодо покращення фінансового стану підприємств будівельної галузі є відновлення іпотечного кредитування, будівництво соціальної та інженерної інфраструктури за кошти бюджету.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз у будівництві.* – К.: Кондор, 2005. – 236 с.

АННОТАЦІЯ

Исследуется финансовое состояние строительных предприятий вида деятельности «строительство» в 2005-2009 годах.

Ключевые слова: финансовое состояние, ликвидировать (платежеспособность), финансовая независимость, финансовая устойчивость, строительные предприятия.

ANNOTATOIN

The financial condition of the building enterprise at 2005-2009 years is researching.

Key words: the financial condition, building enterprise.

УДК 330.341

О.В. Федосова, д.е.н., проф.;

А.В. Кузнецов, к.ф-м.н., доцент;

Г.В. Шпакова, к.т.н., доцент, КНУБА

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ І ШАНСИ УКРАЇНИ

АННОТАЦІЯ

Характеризуються різновиди і засоби трансферу технологій в економіці постіндустріальних країн світу, аналізується організаційно-технологічний механізм його впровадження (здійснення); вказуються особливості використання венчурних моделей інвестування інноваційних технологій в Україні.

Ключові слова: технологічна революція, трансфер технологій, інновації, інвестиції, патент, ліцензії, комерціалізація, вимоги ринку.

З точки зору маркетингової процес трансферу технологій має певну організаційно-технологічну структуру життєвого циклу технології як товару, що складається зі слідує п'яти етапів:

етап 1 – дослідження і розробка (трансфер технологій не відбувається: визначається її потенціальна цінність при невизначених сфері використання і витрат на розробку);

етап 2 – утилізація (є товар тільки в країні (фірмі), що розробляє технологію; технологія – монопольна, конкуренції немає; трансфер технології відбувається за рахунок експорту товарів);

етап 3 – технологічне зростання (технологія освоєна частково, але вже розпочато передавання іншим розвиненим країнам (фірмам); виникає питання про вартість);

етап 4 – технологічна зрілість (технологія модернізується і стандартизується за вимогами розвинених країн (фірм); передавання розпочинається в слаборозвинені країни (фірми));

етап 5 – технологічний занепад (інвестиції в розробку припиняються, передавання в слаборозвинені країни (фірми) продовжується).

Далі, в свою чергу процес безпосереднього трансферу технологій складається з наступних чотирьох стадій:

стадія 1 – визначення попиту (встановлюється економічна доцільність і потенціальний попит на